

IV. SEMNAL

PLAN DE ACȚIUNE PRIVIND MEDIUL DE AFACERI ȘI DREPTURILE OMULUI

Recent, s-au desfășurat la Berlin lucrările Grupului european al instituțiilor naționale pentru drepturile omului (I.N.D.O.). Cu acest prilej a fost organizat primul atelier regional cu tema „Mediul de afaceri și drepturile omului”, în acord cu Declarația de la Edinburgh a I.C.C.¹ din octombrie 2010 și Rezoluția 17/4 a Consiliului O.N.U. pentru drepturile omului².

Au participat reprezentanții instituțiilor naționale de drepturile omului din zona europeană precum și ai Grupului de lucru al I.C.C. pentru mediul de afaceri și drepturile omului. Atelierul a fost organizat de Institutul German pentru Drepturile Omului cu asistența Institutului Danez pentru Drepturile Omului și a Comisiei Scoțiene a Drepturilor Omului, cu sprijinul Ministerului Federal German pentru Cooperare Economică și Dezvoltare și al Global Compact Network Germany.³

Atelierul a permis schimbul de experiență cu privire la modul în care instituțiile naționale pentru drepturile omului își pot exercita mandatul de promovare și protecție a drepturilor omului în raport cu activitățile mediului de afaceri. Totodată, la eveniment au fost invitați experți din partea Biroului Înaltului Comisar O.N.U. pentru drepturile Omului, Organizației Mondiale a Muncii, Biroului pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului din cadru O.S.C.E., Comisiei Europene, Agenției pentru Drepturi

Fundamentale a Uniunii Europene și societății civile.

În cadrul conferinței au fost abordate teme precum: cadrul internațional și modificările recente, inclusiv Principiile generale O.N.U. privind mediul de afaceri și drepturile omului; experiența instituțiilor naționale pentru drepturile omului; aspecte la nivel regional european – obligația statutului de a ocrotii drepturile omului, responsabilitatea corporațiilor de a respecta, accesul la mijloace de protecție ș.a.

Unul din obiectivele acestei reuniuni a fost adoptarea la nivel european a unui plan de acțiune privind mediul de afaceri și drepturile omului. În cele ce urmează, redăm extrase⁴ din Planul de acțiune adoptat de participanții la această manifestare⁵:

3. *Reamintind* afirmația colectivă a I.N.D.O., exprimată în Declarația de la Edinburgh, potrivit căreia mandatul lor în conformitate cu Principiile de la Paris ale O.N.U. se aplică tuturor drepturilor omului, civile și politice, economice, sociale și culturale, și problematicii drepturilor omului din sectorul corporatist și din sectorul public deopotrivă

4. *Reamintind* cadrul O.N.U. bazat pe cei trei piloni privind obligația statului de a proteja drepturile omului, răspunderea mediului corporatist privind respectarea drepturilor omului și dreptul de acces la o reparație efectivă în urma abuzurilor împotriva drepturilor omului; Rezoluția Consiliului O.N.U. al Drepturilor Omului 17/4 din 2011, prin care acesta recunoaște rolul I.N.D.O. în relația dintre mediul de afaceri și drepturile omului precum și Principiile generale ale O.N.U. privind mediul

⁴ Traducere Valeriu Rendec.

⁵ Planul de acțiune a fost adoptat la data de 7 septembrie 2012.

¹ International Coordinating Committee of National Human Rights Institutions – Comitetul internațional coordonator al instituțiilor naționale de drepturile omului.

² Rezoluția 17/4 a Consiliului O.N.U. pentru Drepturile Omului, din 16 iunie 2011. Rezoluție prin care sunt adoptate Principiile generale privind Mediul de afaceri și drepturile omului.

³ Rețeaua Global Compact – Germania; Global Compact este o inițiativă a Secretarului General O.N.U., de a se crea un parteneriat între Națiunile Unite și companii pentru atingerea dezvoltării durabile la nivel global. (cf. <http://www.responsabilitatesociala.ro/ce-este-csr.html>)

de afaceri și drepturile omului

5. *Salutând* Cadrul strategic și Planul de acțiune al Consiliului European privind drepturile omului și democrația și decizia de a solicita în 2013 statelor membre ale UE planuri naționale de implementare a Principiilor generale ale O.N.U. privind mediul de afaceri și drepturile omului, în conformitate cu Comunicarea din 2011 a Comisiei Europene cu privire la C.S.R.⁶

6. *Salutând* Principiile generale ale O.E.C.D.⁷ privind companiile multinaționale, care se aliniază Principiilor generale ale O.N.U. privind mediul de afaceri și drepturile omului

7. *Salutând* înființarea unui Secretariat permanent al Rețelei europene a I.N.D.O. și capacitatea acestuia de a contribui la evoluții progresive la nivel european inclusiv în problematica mediului de afaceri și drepturilor omului

8. *Luând notă* de Recomandările de la Yaounde ale Rețelei africane a I.N.D.O. privind Planul de acțiune în domeniul mediului de afaceri și drepturilor omului, de Declarația regională și Planul de acțiune ale Rețelei I.N.D.O. a celor două Americi cu privire la mediul de afaceri și drepturile omului, și de Declarația finală adoptată în cadrul Seminarului

⁶ CSR (Corporate Social Responsibility) este o concepție referitoare la contribuția pe care trebuie să o aibă companiile la dezvoltarea societății moderne. De-a lungul timpului, această contribuție a fost teoretizată diferit de mai multe curente de gândire. Inițiativele "responsabile" ale companiilor au fost denumite printr-o varietate de termeni: corporate citizenship, corporate philanthropy, corporate societal marketing, community affairs, community development etc. Pe măsură ce statele și instituțiile internaționale și-au dat seama că adoptarea principiilor de CSR de către companii servește obiectivelor de dezvoltare durabilă, a apărut și nevoia unor standarde internaționale pentru a defini ce înseamnă un "comportament corporativ dezirabil". (cf. <http://www.responsabilitatesociala.ro/ce-este-csr.html>)

⁷ Organisation for Economic Co-operation and Development – Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică.

regional Asia-Pacific privind mediul de afaceri și drepturile omului

9. *Remarcând*, cu profundă îngrijorare, provocările ce stau în calea realizării drepturilor omului în Europa ca urmare a crizelor financiare și economice, și faptul că povara austerității naționale și regionale este suportată în mod disproporționat de titularii de drept vulnerabili și marginalizați din cadrul societăților europene, cum ar fi copiii, femeile, tinerii, vârstnicii, persoanele cu dizabilități, imigranții și angajații imigranți, refugiații, azilanții și minoritățile; precum și cei ce se ocupă de îngrijirea altor persoane și alții

10. *Remarcând* contribuția esențială a mediului de afaceri la realizarea drepturilor omului, îndeosebi prin crearea de locuri de muncă, prin furnizarea de bunuri și servicii durabile, prin crearea de valori și prin contribuția la bugetul statului prin impozite, și totodată având în vedere impactul negativ asupra drepturilor omului atât în Europa cât și în afara ei pe care îl au mediile de afaceri slabe, precum și adaptarea inadecvată a acestora

11. *Amintind* că I.N.D.O. trebuie să se dezvolte permanent și să-și centreze activitatea pe drepturile omului și pe nevoia de a pune resurse adecvate la dispoziția I.N.D.O. în vederea îndeplinirii mandatului lor bazat pe principiile de la Paris, inclusiv în problematica mediului de afaceri și drepturilor omului

12. Urmare prezentărilor și discuțiilor dintre I.N.D.O. participante, precum și contribuțiilor venite din partea societății civile, mediului de afaceri, guvernului și organizațiilor regionale europene și internaționale, Grupul european de lucru al I.N.D.O. s-a pus de acord asupra următorului Plan de acțiune.

A. Acțiuni prioritare pentru instituțiile naționale de drepturile omului în perioada 2012-2015

13. *Recunoscând* independența și

autonomia tuturor I.N.D.O., diversitatea contextelor lor naționale și nevoia de definire a unor obiective strategice și programe adecvate specificului și resurselor din țara respectivă, I.N.D.O. din zona europeană trebuie să ia măsuri precum cele expuse în continuare în vederea îndeplinirii mandatelor lor în legătură cu provocările legate de mediul de afaceri ce stau în calea realizării drepturilor omului:

i. Integrarea problematicii drepturilor omului și mediului de afaceri în planificări și programe strategice ale fiecărei I.N.D.O., care să acorde atenție impactului avut asupra titularilor de drept vulnerabili și marginalizați dinăuntrul și din afara statului pe al cărui teritoriu se află

ii. Înființarea unui centru specializat pe problematica mediului de afaceri și drepturilor omului, în conformitate cu Declarația de la Edinburgh

iii. Întreprinderea unui studiu general național care să se refere la Principiile generale ale ONU privind mediul de afaceri și drepturile omului și/sau să facă recomandări pentru planurile naționale de implementare a Principiilor generale ale ONU, și analizarea în acest context a impactului generat de relația mediu de afaceri-drepturile omului pe care îl au în interiorul și în afara teritoriului companiile cu sediul sau cu sediul central în interiorul teritoriului respectiv

iv. Integrarea problematicii drepturilor omului și mediului de afaceri prin înaintarea acestora la organisme internaționale, de exemplu, în timpul Revizuirii Periodice Universale făcute de Consiliul Drepturilor Omului al O.N.U., înaintarea de rapoarte către organismele de monitorizare ce funcționează în baza tratatelor și a mecanismelor regionale europene de drepturile omului

v. Desfășurarea de activități precum repunerea în drepturi și sprijinirea titularilor de drept afectați, acțiuni de monitorizare,

documentare, investigare, rezolvare a plângerilor și educare precum și antrenare a factorilor responsabili, inclusiv a mediului de afaceri, în legătură cu:

- impactul pe care îl au asupra drepturilor omului companiile cu sediul sau care își desfășoară activitatea în țara căreia îi aparține I.N.D.O.

- achizițiile publice și efectuarea de servicii publice

- impactul asupra drepturilor omului al acțiunilor de ajustare în contextul crizelor financiare

- principiile generale ale O.E.C.D. privind întreprinderile multinaționale și punctele de contact naționale

- accesul la remedieri efective pentru victimele abuzurilor împotriva drepturilor omului legate de mediul de afaceri

și de asemenea în legătură cu:

- agențiile de finanțare a exporturilor

- agențiile naționale de dezvoltare inclusiv în ce privește politica de consiliere

- fondurile naționale de pensii, fondurile suverane și alte investiții ale statului

- comerțul bilateral sau multilateral și acordurile privind investițiile

precum și cu privire la alte politici naționale, regionale sau internaționale care au impact în țara respectivă sau în afara ei și care țin de mediul de afaceri și drepturile omului.

I.N.D.O. participante membre ale Grupului european s-au angajat să inițieze o acțiune concretă în legătură cu domeniile de mai sus în perioada următoarelor douăsprezece luni și să înainteze Grupului rapoarte cu privire la aceasta.

B. Acțiuni ce urmează a fi desfășurate în comun de către I.N.D.O. din cadrul Grupului european în vederea sprijinirii membrilor Grupului în efortul de promovare a implementării cadrului "protecție,

respectare, remediere" al O.N.U.

În continuare, membrii Grupului european au hotărât că următoarele acțiuni trebuie desfășurate pe plan regional:

i. Includerea drepturilor omului și mediului de afaceri în următorul plan strategic și în cele viitoare ale Grupului european

ii. Desfășurarea de acțiuni strategice de implicare a instituțiilor europene și a factorilor responsabili ce au relevanță în problema impactului mediului de afaceri asupra drepturilor omului, cum ar fi Consiliul European, Parlamentul European și Comisia Europeană; Reprezentantul special pe problematica drepturilor omului; Consiliul Europei; instituții financiare, cum ar fi Banca Europeană de Investiții, Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare; și O.S.CE.;

iii. Desfășurarea de acțiuni strategice de implicare a instituțiilor internaționale, a altor rețele regionale ale I.C.C. și a factorilor responsabili inclusiv O.H.C.H.R.⁸, O.I.M., P.N.U.D.⁹, F.A.O.¹⁰ și alte agenții specializate și deținători de mandate speciale ale O.N.U.; sindicate ale forței de muncă, organizații ale angajatorilor și ale societății civile, mediul academic, titularii de drept și reprezentanții acestora

iv. Strângerea studiilor de caz pe tema mediului de afaceri și drepturilor omului de la I.N.D.O. europene și distribuirea acestora la toți membrii Rețelei

v. În mod deosebit, angajarea alături de instituțiile regionale și cele naționale în legătură cu:

- dezvoltarea bazei de studii naționale și

de planuri de acțiune naționale în vederea implementării Principiilor generale ale O.N.U. și a planurilor naționale cu privire la C.S.R.

- adoptarea la nivel regional a unor reglementări privind agențiile de finanțare a exporturilor, punerea la dispoziție în spațiul public a informațiilor financiare și a altor rapoarte

- achizițiile publice și efectuarea de servicii publice

vi. Cooperarea cu Grupul de lucru al I.C.C. pentru mediul de afaceri și drepturile omului în vederea sprijinirii creșterii rolului fiecărei I.N.D.O., dinăuntru și din afara Europei, inclusiv prin producerea unui supliment regional european al Cursului I.C.C. de pregătire în domeniul mediului de afaceri și drepturilor omului

vii. Demararea unor demersuri ce vizează implicarea Grupului de lucru al O.N.U. pentru mediul de afaceri și drepturile omului, inclusiv prin punerea la dispoziția acestuia a prezentului Plan de acțiune

viii. Sprijinirea membrilor Grupului european în vederea consolidării mandatelor lor legale, acolo unde este cazul, astfel încât să poată acționa efectiv în problematica mediului de afaceri și drepturilor omului

ix. Să solicite membrilor regionali europeni ai Grupului de lucru al I.C.C. pentru mediul de afaceri și drepturile omului să țină legătura cu centrele specializate pe problematica mediului de afaceri și drepturilor omului ale instituțiilor membre ale Grupului european și să înainteze anual Comitetului European Coordonator rapoarte în legătură cu mediul de afaceri și drepturile omului.

Marius Mocanu

⁸ Office of the High Commissioner for Human Rights – Biroul Înaltului Comisar pentru Drepturile Omului

⁹ Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare.

¹⁰ Organizația Națiunilor Unite pentru Alimentație și Agricultură.

ÎMBĂTRÂNIREA ACTIVĂ ȘI SOLIDARITATEA ÎNTRE GENERAȚII

În perioada 25-28 septembrie, cu prilejul Anului European al „Îmbătrânirii active și solidarității între generații” precum și a aniversării Zilei internaționale a persoanelor în vârstă, au avut loc o serie de manifestări organizate de Institutul Român pentru Drepturile Omului (I.R.D.O.) în colaborare cu Catedra U.N.E.S.C.O. pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță - Universitatea de Nord, din Baia Mare, Asociația română pentru apărarea drepturilor omului la vârsta a treia (A.R.D.O.V.I.T.), Asociația pentru Națiunile Unite din România (A.N.U.R.O.M.) și Asociația „Family Forum”.

În deschiderea lucrărilor, prof. univ. dr. Irina Moroianu Zlătescu, director al I.R.D.O., a reamintit faptul că societatea în care trăim trebuie să se adapteze la nevoile unei populații îmbătrânite, totodată, fiind necesară și combaterea dificultăților cu care se confruntă și alte grupe de vârstă, urmărind în permanență sprijinul reciproc între generații.

Pentru realizarea obiectivului Anului European, facilitarea creării în Europa a unei culturi a îmbătrânirii active, bazată pe o societate pentru toate vârstele, este nevoie de o strânsă colaborare, atât la nivel european cât și național, între instituțiile direct implicate și societatea civilă. Colaborare realizată prin schimbul de bune practici, campanii de sensibilizare a publicului și, nu în ultimul rând, încurajarea factorilor de decizie politică și a părților implicate să ia măsuri care să faciliteze îmbătrânirea activă.

În comunicările prezentate, participanții s-au referit la evoluția legislației interne în raport cu respectarea standardelor internaționale din domeniul drepturilor omului, la preocuparea continuă pentru perfecționarea mecanismului de protecție a persoanelor vârstnice. De asemenea, lucrările susținute de către invitați au abordat și teme precum viața independentă, îmbătrânirea activă pe piața muncii și participarea în societate a persoanelor de vârsta a treia.

Cu referire și la contextul economic actual, în cadrul dezbaterilor ce au avut loc pe marginea intervențiilor prezentate s-a pus un accent deosebit pe necesitatea unei mai mari

implicări a instituțiilor guvernamentale și a ONG-urilor, în soluționarea problemelor concrete de asistență socială specifică ce trebuie acordată acestei categorii de persoane, precum și unele măsuri de ordin economic pentru ca vârsta a treia să nu mai fie resimțită ca un handicap atât din cauza lipsurilor de ordin material și social, cât și a unor tendințe de excludere a vârstnicilor din viața societății.

La eveniment au participat parlamentari, cercetători, cadre didactice universitare, magistrați, reprezentanți ai unor instituții guvernamentale și reprezentanți ai unor ONG-uri din domeniu precum și studenți.

Totodată, cu ocazia acestor evenimente a fost prezentată și lucrarea „Îmbătrânirea activă și solidaritatea între generații”, realizată de drd. Ana Claiți, drd. Alina Alexandra Pantazi, drd. Ruxandra Mitică, și drd. Dana Vulpașu. Lucrarea prezintă și, totodată, analizează reglementările internaționale și regionale din domeniu cu referire și la normele interne.

Pornind de la **protecția drepturilor și libertăților persoanelor vârstnice** cu referire directă la art. 25 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene studiul subliniază necesitatea schimbării percepției asupra vârstei înaintate.

În practică drepturile omului înseamnă pentru state obligația de a lua măsuri de ordin legislativ, judiciar, administrativ, bugetar pentru a asigura realizarea acestor drepturi. Statele trebuie să adopte și să aplice politici sau programe proprii care să garanteze accesul la drepturi și să asigure exercitarea lor. Atunci când vorbim de integrarea cetățeanului vârstnic, aceasta implică și participarea acestuia la elaborarea deciziilor, a reglementărilor și a legilor. Participarea presupune pentru cetățean dreptul de a fi informat în legătură cu activitatea autorităților publice, de a contesta această activitate, dacă ea are efecte contrare intereselor sale, dar și dreptul de a-și exprima opinia în legătură cu regulile și normele elaborate.

În ceea ce privește **Planul Internațional de Acțiune privind Îmbătrânirea și**

Declarația Politică¹, acesta are la bază nevoia de a construi o societate inclusivă care încurajează participarea, auto-împlinirea, independența, grija și demnitatea pentru toți. Pentru a transforma principiile în fapte, s-a militat pentru politici care vor permite persoanelor în vârstă să trăiască într-un mediu care pune în evidență capacitățile lor, le promovează independența și le furnizează sprijinul și îngrijirea adecvată pe măsură ce înaintază în vârstă.

Totodată, recunoașterea rolului crucial pe care persoanele în vârstă îl joacă în societate constituie un pilon important al Planului de Acțiune de la Madrid. Analizele și evaluările Planului au scos în evidență faptul că mai sunt multe de făcut la nivel național în sprijinul persoanelor în vârstă, pentru a promova siguranța venitului lor, pentru protecția lor socială și pentru a garanta calitatea serviciilor de sănătate și furnizarea serviciilor de îngrijire pe termen lung. Pentru a face acest lucru posibil, trebuie îmbunătățite politicile naționale specifice privind îmbătrânirea și includerea intereselor persoanelor în vârstă într-un cadru politic mai larg.

Planul propune obiective și strategii de acțiune care vizează schimbări în atitudini, politici și practici atât la nivel microsocial, cât și macrosocial în toate sectoarele: economic, politic și social. Acesta având ca scop final împuternicirea vârstnicilor de a participa în mod *activ* (și real) la viața familiilor, dar și a comunităților cărora le aparțin. Printre temele generale ale planului se numără și realizarea deplină a drepturilor și libertăților fundamentale ale populației vârstnice; realizarea siguranței vârstei, aspect care implică reafirmarea scopurilor de eradicare a sărăciei vârstnicilor; furnizarea oportunităților de dezvoltare individuală, independent de vârstă; garantarea egalității de gen în rândul populației vârstnice și eliminarea discriminării bazate pe gen; recunoașterea și afirmarea rolului important al familiilor în sprijinirea populației vârstnice, dar și a importanței intergeneraționale, a solidarității și reciprocității pentru o dezvoltare socială efectivă; furnizarea îngrijirilor de sănătate, a

¹ Adoptată cu ocazia celei de-a doua Adunare Generală a Națiunilor Unite consacrată îmbătrânirii ce a avut loc în aprilie 2002, la Madrid.

suportului și protecției sociale a persoanelor vârstnice, inclusiv asigurarea serviciilor de tip preventiv și de tip reabilitativ al sănătății; precum și facilitarea parteneriatului între autoritățile centrale și locale, societate civilă, sector privat, persoane vârstnice² în transpunerea în practică a Planului de acțiune.

Viața independentă. Dimensiunea **vieții independente** a îmbătrânirii active constă în promovarea sănătății și asistența medicală preventivă prin măsuri care să ridice la maximum numărul de ani de viață sănătoasă și să prevină dependența, precum și transformarea mediului (clădiri publice, infrastructură, transporturi, construcții) într-unul mai favorabil persoanelor în vârstă pentru a le permite acestora să rămână cât se poate de independente.

Procesul de degradare a sănătății, odată cu înaintarea în vârstă poate fi încetinit prin menținerea în formă fizică și mentală a persoanei beneficiind, astfel, de o bună calitate a vieții. Pentru a putea atinge acest deziderat sunt esențiale campaniile de informare și prevenire a bolilor profesionale cauzate de condițiile de lucru necorespunzătoare, precum și campaniile de promovare a unui mod de viață sănătos.

În acest sens un pas important, privind legislația românească, îl reprezintă adoptarea Hotărârii nr. 1388/2010³ privind aprobarea programelor naționale de sănătate pentru anii 2011 și 2012, o atenție sporită fiind acordată organizării campaniilor de informare a populației cu referire la diverse aspecte de sănătate.

În afară de sănătatea fizică, percepția individului despre viață este legată de factorii psihologici. Această percepție poate fi modelată prin intermediul relațiilor sociale, a convingerilor personale, sentimente de izolare și singurătate sau se referă la siguranța unui trai decent. Multe din provocările cu care se confruntă în viața de zi cu zi sunt legate de autonomie și independența condițiilor de viață,

² Mențiunea expresă a persoanelor vârstnice în acest parteneriat subliniază importanța raportării la aceste persoane ca subiecți activi ai deciziei politice în ceea ce privește implementarea măsurilor care îi vizează în mod direct (sunt concomitent decidenți și beneficiari ai oricăror forme de protecție și suport).

³ Publicată în Monitorul Oficial, I, nr. 893 din 30 decembrie 2010.

adică, se poate spune că indiferent de existența unei siguranțe financiare sau nu, sunt capabili să facă față și să ia decizii personale, trăind independent, fiind susținuți sau nu de alții.

Calitatea vieții unei persoane este, de asemenea, afectată de probleme financiare sau privațiuni materiale. Un obiectiv principal, de referință, al strategiei Europa 2020 este excluderea a cel puțin 20 de milioane de persoane din Uniunea Europeană, până în 2020, de la risc de sărăcie sau excluziune socială.

Creșterea bugetelor de pensii sau de sănătate pot fi asociate în mare măsură costurilor privitoare la îmbătrânirea populației. O viziune alternativă este luarea în considerare a posibilităților

viitoare, prin încurajarea persoanelor vârstnice să rămână active în cadrul comunității. Astfel, politicile active de îmbătrânire ar putea fi în măsură să furnizeze stimulente pentru creșterea economică, de transformare ale diferitelor aspecte ale societății, de promovare și dezvoltare de noi servicii și bunuri, adaptate nevoilor specifice persoanelor vârstnice.

Autorii studiului susțin că una din deciziile importante cu care se confruntă persoanele ajunse în prag de pensionare este dacă să rămână sau nu în aceeași locuință, care poate fi la fel de bine locuința familiei. S-a constatat că există o serie de alternative deschise, de exemplu – să rămână în aceeași locație, să reducă spațiul locativ, să se mute într-o locuință socială/protejată sau să se mute într-o altă locație, eventual în străinătate. În general, considerentele financiare joacă un rol important în luarea unei asemenea decizii.

Un alt criteriu pentru a putea decide locația de pensionare este contrastul beneficiilor vieții rurale față de cele urbane. În timp ce fosta locuință poate fi percepută ca un mediu mai sigur și de multe ori mai ieftin, alegerea făcută în prag de pensionare tinde să ofere o gamă mai largă de servicii și facilități, la o apropiere mult mai mare. Astfel, accesul la transportul public, facilități de divertisment, centre de zi, medici, spitale, îngrijire și servicii devin tot mai importante.⁴

Sărăcia este gândită să joace un rol

⁴ Un portret statistic al Uniunii Europene 2012, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database.

intrinsec în ceea ce privește supraaglomerarea locuințelor private. Aceasta este definită ca procent din populație care trăiește într-o locuință supraaglomerată, locuință care nu îndeplinește standardele unei locuințe decente, nu are baie sau duș, este foarte întunecoasă, etc.

Generațiile mai în vârstă au alte modele specifice de consum, cereri medii de servicii de îngrijire legate de sănătate față de restul populației, iar aceste diferențe reflectă incertitudinea cu care persoanele vârstnice se confruntă, în ceea ce privește durata de viață rămasă. Mai mult, schimbări majore în stilul de viață, cum ar fi oprirea din muncă, defecțiunea unui autoturism - au un impact major asupra modelelor de consum ale persoanelor în etate. De asemenea, s-a constatat că persoanele în vârstă sunt mai puțin susceptibile de a avea sarcina plății unei chirii sau un credit ipotecar pentru locuința lor la momentul vârstei de pensionare.

Implicațiile mai largi ale crizei financiare și economice, înțelegerea creșterii publice a provocărilor asociate cu îmbătrânirea demografică nu au fost încă deplin înțelese. Cu toate acestea, o schimbare culturală poate avea loc, iar unele țări vor vedea o mișcare în echilibru între consum și economisire, cu o proporție mai mare de oameni care aleg să economisească mai mult și mai devreme la fondul de pensii.

Sărăcia și excluziunea socială depind de foarte mulți factori, iar acestea în general sunt împărțite în aceste categorii deoarece au scopul de a analiza aspecte în legătură cu venitul. Statisticile privind inegalitatea economică sunt de uz special, pentru estimarea sărăciei și distribuția resurselor economice, cu un impact direct asupra amploarei și profunzimii sărăciei.

Dezbaterile, care au avut loc pe marginea acestui studiu, au vizat și tema „**îmbătrânirea activă pe piața muncii**”. A stimula pe lucrătorii mai vârstnici să rămână pe piața muncii implică, în special, ameliorarea condițiilor de muncă și adaptarea acestora la starea sănătății și la necesitățile lucrătorilor în vârstă, actualizarea competențelor acestora prin oferirea unui acces simplificat la procesul de învățare de-a lungul vieții, precum și revizuirea sistemelor de impozitare și de prestații sociale în sensul transformării acestora în stimulente

eficiente pentru a muncii vreme mai îndelungată.

Pentru atingerea obiectivului anului european al „Îmbătrânirii active și Solidarității între Generații” sunt încurajate și sprijinite eforturile statelor membre, ale autorităților regionale și locale ale acestora, ale partenerilor sociali, ale societății civile și ale mediului de afaceri, inclusiv întreprinderile mici și mijlocii, de a promova îmbătrânirea activă și de a face mai mult pentru a mobiliza potențialul segmentului de populație, aflat în creștere rapidă, format din persoanele care se apropie de 60 de ani sau au depășit această vârstă. Astfel, sunt stimulate solidaritatea și cooperarea între generații, ținând seama de diversitate și de egalitatea de gen.

Totodată, promovarea îmbătrânirii active presupune crearea de posibilități mai bune pentru a le permite persoanelor în vârstă, femeii și bărbații, să joace un rol pe piața muncii, combaterea sărăciei, în special în rândul femeilor, și a excluziunii sociale pentru stimularea voluntariatului și a participării active la viața socială și de familie și promovarea unei îmbătrâniri în condiții bune de sănătate și cu demnitate. Aceasta implică, printre altele, adaptarea condițiilor de lucru, combaterea stereotipurilor negative legate de persoanele în vârstă și a discriminării pe criterii de vârstă, îmbunătățirea sănătății și securității la locul de muncă, adaptarea sistemelor de învățare pe tot parcursul vieții la necesitățile unei forțe de muncă în proces de îmbătrânire și asigurarea faptului că sistemele de protecție socială sunt adecvate și oferă stimulentele corespunzătoare⁵.

De asemenea, a fost abordată și tema privind **posibilitățile de credit, angajare, programe de educație și training deschise tuturor oamenilor indiferent de vârstă**. Este de remarcat faptul că majoritatea oamenilor săraci lucrează până la vârste foarte înaintate și trebuie să îndeplinească aceleași cerințe ca și alte grupe de vârstă pentru angajare, credit, asistență pentru dezvoltare, programe de educație și training. Experiența demonstrează că, împreună cu alte grupe de vârstă, creditele,

oportunitățile de educație și training, îmbunătățesc moralul bătrânilor și capacitatea acestora de a asigura suport familiilor lor.

Accesul pe termen lung la educație, training și dezvoltarea resurselor personale este un drept și o necesitate care ia atitudine în fața discriminării persoanelor de vârstă a treia. Stereotipurile cum că oamenii de vârstă a treia nu sunt capabili să învețe lucruri noi, sau prea demodați în practicile lor trebuie schimbate. Prea multe persoane în vârstă sunt marginalizate din cauza lipsei cunoștințelor de citit, scris și socotit.

Femeile de vârstă a treia fără o educație formală și fără experiență sunt mult mai numeroase. De aceea, ele au nevoie de ajutor pentru a dobândi aptitudini și credit pentru a începe o afacere sau pentru a obține o slujbă. Totodată, sunt necesare programe de educație și training speciale pentru persoane de vârstă a treia sau care le includ pentru a le îmbunătăți calitatea vieții și pentru a-i sprijini în rolul lor de educatori pentru generațiile viitoare.

În ultimii ani, ca efect al accentuării preocupărilor pentru componenta socială, Uniunea Europeană a lansat un program comun de luptă împotriva sărăciei și de promovare a incluziunii sociale, ca instrument central al construcției sociale comune. Strategiile anti-sărăcie și promovarea incluziunii sociale vizează, prin obiectivele lor globale, și populația vârstnică.

Este de subliniat faptul că literatura de specialitate din ultimul deceniu relevă starea de criză a serviciilor sociale, schimbări în raportul dintre sistemul informal și cel formal de sprijinire și, în cadrul fiecăruia dintre ele, schimbări în relațiile dintre sistemele publice și cele private de prestare a serviciilor specializate de asistență socială, reconsiderarea rolului comunității și familiei în satisfacerea nevoilor generale și specifice ale persoanelor vârstnice.

Nu în ultimul rând, din analizele făcute în mediile științifice sau în cadrul organismelor oficiale, se poate aprecia că starea actuală a sistemelor de sprijinire a populației vârstnice se caracterizează prin disfuncțiuni accentuate, datorită, în principal, faptului că politicile sociale care le-au promovat nu au prevăzut și mecanismele necesare de susținere și de adaptare la schimbări.

⁵ A se vedea Decizia nr. 940/2011/UE privind Anul European al îmbătrânirii active și solidarității între generații, publicată în J. Of., L 246/5 din 23 septembrie 2011.

CONVENȚIA INTERNAȚIONALĂ CU PRIVIRE LA DREPTURILE COPILULUI

Cu ocazia aniversării a 22 de ani de la intrarea în vigoare a Convenției Internaționale cu privire la drepturile copilului și, totodată, de la ratificarea ei de către România, Institutul Român pentru Drepturile Omului, în colaborare cu Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță, Universitatea de Nord - Baia Mare, Asociația pentru Națiunile Unite din România (ANUROM) și Asociația „Family Forum”, a organizat o serie de dezbateri și întâlniri destinate acestui eveniment. În acest context dorim să amintim câteva aspecte privind momentul adoptării și importanța acestui document O.N.U. asupra promovării și protecției drepturilor copilului în lume.

Scurtă din punctul de vedere al sistemelor juridice de protecție¹, istoria drepturilor copilului este marcată de personalități care s-au ridicat pentru o protecție specială precum și de progrese conceptuale și juridice, „constante dar și discontinue”². Astfel, încă înainte de primul război mondial, pediaterul polonez Janusz Korczak, recunoscut ca o figură emblematică a acestui proces, milita pentru ceea ce el numea „dreptul copilului la respect”.

La sfârșitul primului război mondial, Liga Națiunilor elabora o serie de principii, incluse în Declarația de la Geneva din 1924 referitoare la protecția specială datorată copilului.

Ele aveau să se regăsească mai târziu în Declarația drepturilor copilului, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1959, în care se arată că „dată fiind lipsa sa de maturitate fizică și intelectuală, copilul are nevoie de protecție și îngrijire speciale, inclusiv de o protecție juridică adecvată, atât înainte cât și după nașterea sa”.

Declarația înscrie principiile sociale și juridice aplicabile protecției copilului, făcând referire specială la practicile în materie de plasament familial și de adopție pe plan național

¹ A se vedea **Irina Moroianu Zlătescu**, *Violența împotriva copiilor*, în „Drepturile omului” nr. 3/2007, pp. 3-5.

² **C. Brisset**, *Les droits de l'enfant, vingt ans après*, în „UN Special” nr. 688 – octombrie 2009, p. 38.

și internațional.

Adoptarea acestui document, care a fost urmată de proclamarea anului 1979 ca an internațional al copilăriei, marchează o veritabilă renaștere a drepturilor copilului.

Toate aceste etape au pregătit marele pas înainte, care s-a realizat odată cu elaborarea primului instrument cu forță juridică dedicat integral protecției și promovării ansamblului drepturilor copilului, Convenția internațională cu privire la drepturile copilului, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989³. Referindu-se la însemnătatea Convenției, Secretarul general al Națiunilor Unite, Ban Ki-moon, afirma în 2009 cu ocazia aniversării a 20 de ani de la adoptarea acesteia: „Convenția cu privire la drepturile copilului a recunoscut pentru prima dată faptul că și copiii au drepturi ale omului și că este necesară o protecție specială de care adulții nu au nevoie”⁴.

Unsprezece ani mai târziu, convenției i s-au adăugat Protocolul facultativ cu privire la drepturile copilului referitor la vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă⁵ și Protocolul facultativ cu privire la implicarea copiilor în conflicte armate⁶.

Astăzi, la peste douăzeci de ani de la adoptarea convenției, este remarcabil faptul că ea a fost ratificată, de aproape toate statele lumii⁷.

³ Convenția a intrat în vigoare la 2 septembrie 1990. România a ratificat acest instrument internațional prin Legea nr. 18/1990, publicată în Monitorul Oficial, I, nr. 109 din 28 septembrie 1990 și republicată în nr. 3/4 din 19 iunie 2001.

⁴ **Ban Ki-moon**, Remarks on the 20th anniversary of the Convention on the Rights of the Child, 20 November, 2009.

⁵ Adoptat la 6 septembrie 2000. România a ratificat Protocolul prin Legea nr. 470 din 20 septembrie 2001, publicată în Monitorul Oficial, I, nr. 601 din 25 septembrie 2001.

⁶ Adoptat la 25 mai 2000. România a ratificat Protocolul prin Legea nr. 567 din 19 octombrie 2001, publicată în Monitorul Oficial, I, nr. 692 din 31 decembrie 2001.

⁷ Pertinente în domeniul drepturilor copilului sunt, însă, numeroase alte documente din sistemul Națiunilor Unite: Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948), Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, Pactul internațional cu privire la drepturile

Data fiind complexitatea dispozițiilor sale, punerea în aplicare a convenției a suscitat intense preocupări. În acest scop, a fost creat Comitetul drepturilor copilului, compus din 18 experți independenți care, potrivit procedurii sale, examinează rapoartele supuse de către state, audiază organizațiile neguvernamentale și organisme independente, statele parte la convenție, face observații și elaborează recomandări generale.

Mai mult decât atât, o serie de state au considerat necesar să se doteze cu instituții independente, mediatori, ombudsmani, însărcinate să urmărească aplicarea prevederilor convenției.

În ceea ce privește Europa, în sistemul tratatelor Consiliului Europei cu privire la drepturile omului, drepturile copilului sunt tratate în mod implicit sau explicit.

De exemplu, art. 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului⁸, care protejează drepturile civile și politice și enunță valorile fundamentale, face precizarea că articolele convenției se aplică tuturor persoanelor aflate sub jurisdicția părților contractante. Chiar dacă în textul tratatului nu se face nicio referire direct la copii, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a acumulat o bogată jurisprudență prin aplicarea la drepturile copilului a unor articole precum art. 2 – dreptul la viață, art. 3 – interzicerea torturii, art. 4 – interzicerea sclaviei și a muncii forțate, art. 5 – dreptul la libertate și siguranță, art. 6 – dreptul

civile și politice (1966), Convenția privind lupta împotriva discriminării în domeniul învățământului (1960), Convenția asupra protecției copiilor și cooperării în materia adopției internaționale (1993), Convenția asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii (1980), Convenția pentru respingerea traficului cu ființe umane și a exploatării prostituției semenilor (1949), Convențiile nr. 6/1949, 16/1921, 29/1930, 59/1937, 138/1973 ale Organizației Internaționale a Muncii, în special Convenția OIM nr. 182/1999 privind interzicerea celor mai grave forme ale muncii copiilor și acțiunea imediată în vederea eliminării lor și Convenția OIM nr. 183/2000 privind revizuirea Convenției asupra maternității.

A se vedea *Drepturile copilului*, IRDO, 2008, p. 5-56, și *Drepturile copilului și tânărului*, vol. I – Documente internaționale, ed. a III-a, IRDO, București, 2005, pp. 5-235.

⁸ *STE nr. 5/1950/1953 V. Principalele instrumente cu privire la drepturile omului, vol. II – Instrumente regionale*, ed. a IX-a, IRDO, București, 2007, p. 55-72.

la un proces echitabil sau art. 8 – dreptul la respectarea vieții private.

Dispoziții care interesează în mod deosebit pe copii se regăsesc și într-un tratat complementar Convenției drepturilor omului, și anume Carta Socială Europeană (STE nr. 5/1950/1953), care consacră și garantează drepturile economice și sociale, înlocuiește progresiv de Carta socială revizuită (STE nr. 35/1996/1999)⁹. Pe lângă art. 16 cu privire la dreptul familiei, al membrilor ei, la protecție socială, juridică și economică și al art. 13 referitor la protecția sănătății, Carta socială revizuită cuprinde și vizează direct, explicit, exclusiv, drepturile copiilor și adolescenților (art. 7) la protecție socială, juridică și economică (art. 17) și integrează drepturile garantate de Convenția Națiunilor Unite (art. 17.1). Comitetul european al drepturilor sociale, care evaluează conformitatea legislației și prevederilor interne cu Carta, a lărgit sfera de aplicare a protecției speciale contra pericolelor fizice și morale, prevăzută la art. 7.10, la protecția copiilor contra traficului cu ființe umane și a relei folosiri a tehnicilor de informare.

În plus față de protecția acordată prin Convenția Europeană a Drepturilor Omului și Carta socială, copiilor li se garantează protecție și prin dispozițiile altor tratate europene¹⁰.

Întemeiat pe Convenția ONU, adoptată în 1989, ratificată de toate statele membre ale Uniunii Europene, în special pe articolele 3, 9,

⁹ A se vedea, pe larg, **Irina Moroianu Zlătescu**, *Carta socială europeană*, IRDO, București, 2009 și „Drepturile sociale”, IRDO, București, 2009.

¹⁰ Convenția pentru prevenirea torturii și a pedepselor inumane sau degradante (STE nr. 126/1987/1989), ce prevede un mecanism preventiv, non-judiciar, pentru protecția deținuților, inclusiv a minorilor privați de libertate, Convenția în materie de adopție a copiilor (revizuită, STCF nr. 202/27 noiembrie 2008), Convenția pentru protecția copiilor contra exploatării și abuzurilor sexuale (STCE nr. 201/2007), Convenția cu privire la lupta contra comerțului cu ființe umane (STCE nr. 197/2005/2008), Convenția asupra relațiilor personale privind copiii (STE nr. 192/2003/2005), Convenția asupra cybercriminalității (STE nr. 185/2001/2004), Convenția europeană asupra exercitării drepturilor copilului (STE nr. 160/1996/2000), Convenția asupra statutului juridic al copiilor născuți în afara căsătoriei (STE nr. 85/1975/1978) ș.a. A se vedea *Principalele instrumente internaționale*, vol. II, ed. a IX-a, IRDO, op. cit.

12, 13 din aceasta, articolul 24 al Cartei drepturilor fundamentale prevede: „Copiii au dreptul la protecția și îngrijirile necesare pentru asigurarea bunăstării lor. Ei își pot exprima în mod liber opinia. Aceasta se ia în considerare în problemele care îi privesc, în funcție de vârsta și gradul lor de maturitate (alin. 1). În toate acțiunile referitoare la copii, indiferent dacă sunt realizate de autorități publice sau de instituții private, interesul superior al copilului trebuie să fie considerat primordial (alin. 2). Orice copil are dreptul de a întreține cu regularitate relații personale și contacte directe cu ambii părinți, cu excepția cazului în care acestea sunt contrare interesului său.” (alin. 3)¹¹

Drepturile copilului, consacrate și garantate prin reglementările internaționale și interne, pot fi grupate în ansamblu în *drepturi de protecție* împotriva oricăror forme de abuz fizic sau emoțional, *drepturi de dezvoltare*, strâns legate de asigurarea serviciilor necesare, precum educație și îngrijire medicală, accesul tuturor la acestea și *drepturile de participare* și consultare în privința deciziilor care îi privesc.

Legea nr. 272/2004 și întregul pachet legislativ adoptat de Parlamentul României precum și strategiile și măsurile de punere în aplicare a acestor reglementări acoperă în totalitate aceste drepturi.

România, în calitatea sa de stat parte la Convenția ONU cu privire la drepturile copilului și protocoalele sale precum și la tratatele regionale în materie, a asimilat în legislația internă principiile și normele asumate prin angajamentele sale internaționale, instituind, totodată, Direcția Generală Protecția Copilului din cadrul Ministerului Muncii, Familiei și Protecției Sociale, care desfășoară o largă gamă de activități, programe și campanii.

În anul 2009, au fost prezentate Comitetului ONU pentru drepturile copilului cel de al treilea și cel de al patrulea raport de țară, însoțite pentru prima dată de un raport al copiilor.

Între evenimentele semnificative pentru preocupările legate de problematica majoră a drepturilor copilului se numără conferința de la București din 15-16 octombrie 2009 pe tema „Tendințe actuale în justiția pentru copii și

¹¹ Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (2007/C303/01) în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, anul 50, 14 decembrie 2007 (ed. în limba română).

familie”, la care au participat un mare număr de specialiști. Cu această ocazie, a fost subliniată importanța raportului consolidat prezentat de România cu privire la respectarea Convenției cu privire la drepturile copilului și, mai ales, a recomandărilor Comitetului ONU pentru drepturile copilului, ce trebuie avute în vedere în toate domeniile.

Dezbaterile au evidențiat, între altele, necesitatea înființării Tribunalului pentru copii și familie, a specializării magistraților în cauzele cu minori precum și a introducerii instituției avocatului copilului.

Totuși, după cum sublinia Thomas Hammarberg, Comisarul pentru drepturile omului al Consiliului European, în punctul său de vedere din 16 noiembrie 2009, cu toate progresele realizate în cei douăzeci de ani de la adoptarea Convenției cu privire la drepturile copilului, aplicarea ei a fost mai puțin eficientă decât ar fi fost de așteptat, „în special în absența unei abordări sistematice și globale a drepturilor copilului ca prioritate politică”.

Din păcate, statisticile arată că malnutriția lovește încă aproape 400 de milioane de copii din întreaga lume, circa 200 de milioane sunt exploatați, jumătate dintre ei lucrând în condiții care le amenință sănătatea și chiar viața, aproximativ 100 de milioane de copii nu sunt școlarizați, două treimi fiind fete, 270 de milioane sunt lipsiți de orice serviciu de sănătate, 40 de milioane nu au acte de stare civilă, iar nenumărați copii sunt supuși zilnic violenței.

Reuniunea organizată de către Comitetul pentru drepturile copilului și Înalțul Comisariat al Națiunilor Unite pentru drepturile omului cu ocazia celei de a douăzecea aniversări a adoptării Convenției cu privire la drepturile copilului, desfășurată la Geneva în 8-9 octombrie 2009, la Centrul internațional de conferințe și bucurându-se de o largă și reprezentativă participare, a examinat principalele provocări la adresa protecției drepturilor copilului și a făcut o serie de recomandări pentru responsabilii decizionali și alți actori implicați în aplicarea acestei convenții.

Dintre acestea, se cuvine a fi menționată crearea unui sistem holistic, dinamic, descentralizat și evolutiv, pe termen lung, împotriva abuzurilor și exploatării sexuale și economice a copiilor, sistem dotat cu un

mecanism eficient de coordonare și raportare regulată a progreselor realizate la nivel local, național și al instanțelor și mecanismelor de protecție a drepturilor copilului.

De asemenea, se avea în vedere activarea ratificării de către toate statele a instrumentelor universale și religioase pertinente în materie, în special Protocolul facultativ referitor la vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă, și adoptarea unui cadru legislativ conform cu prevederile acestor documente, care să incrimineze orice formă de exploatare a copiilor sub 18 ani și să consacre principiul extraterritorialității.

O altă recomandare se referea la instituirea unor proceduri și mecanisme eficiente de primire a plângerilor, urmărire și anchetă contra persoanelor din rețele de exploatare a copiilor, inclusiv prin criminalitate informatică și trafic de stupefiante, adoptarea unor măsuri speciale, mecanisme și programe corespunzătoare pentru asigurarea protecției copiilor victime sau martori ai actelor criminale și a reinserției lor sociale, conform liniilor directoare în materie de justiție pentru copii formulate prin rezoluția 2005/20-22 iulie 2005 a Consiliului Economic și Social al Națiunilor Unite.

Acestora trebuie să li se adauge garantarea unui mediu sigur și protector în familie, comunități, școli și instituții, prin promovarea unor metode de educație pozitive și neviolente și organizarea unor campanii de sensibilizare și formare în acest sens, identificarea copiilor în dificultate, în special refugiați, deplasați, migranți, orfani, neînregistrați, săraci ș.a. și adoptarea unor măsuri eficiente de luptă împotriva sărăciei și sprijin pentru familiile cele mai lipsite de mijloace.

O altă direcție de acțiune vizează responsabilitatea companiilor private din domeniu, internet, telefonie, turism, sistem bancar și media în privința luptei împotriva abuzurilor asupra copiilor, astfel încât să fie împiedicată utilizarea acestor servicii pentru solicitări și tranzacții în scopul exploatării copiilor.

Printre măsurile ce trebuie avute în vedere pentru protecția drepturilor copilului se numără și combaterea eficientă a discriminării, inclusiv prin strângerea colaborării între

organismele tratatelor, realizarea drepturilor economice, sociale și culturale, chiar în perioade de criză, și adoptarea unor planuri naționale de acțiune în acest sens sau participarea copiilor la viața publică.

În scopul întăririi orientărilor în materie de politici și practici pentru aplicarea Convenției cu privire la drepturile copilului și a celorlalte instrumente pertinente în materie, au fost elaborate, din inițiativa Consiliului Drepturilor Omului, liniile directoare pentru protecția îngrijirii alternative¹².

Obiectivele urmărite prin adoptarea acestui document, menit să ghideze politicile, deciziile și activitățile tuturor entităților din sectorul public, privat, societatea civilă, în privința copiilor lipsiți de protecție parentală sau care riscă să fie lipsiți de asemenea protecție, constau în sprijinirea eforturilor pentru a se asigura menținerea sau revenirea copilului în familia sa sau, la nevoie, a se găsi altă soluție adecvată și permanentă, inclusiv adopția sau *kafala* în dreptul islamic. În cazul în care asemenea soluții permanente se dovedesc imposibile sau nu corespund interesului superior al copilului, trebuie să fie definite și aplicate acele forme de protecție pentru îngrijirea alternativă ce sunt cel mai bine adaptate situației și asigură condiții favorabile pentru o dezvoltare completă și armonioasă.

Atunci când familia copilului, celula fundamentală a societății și contextul natural al creșterii și protecției copiilor, este incapabilă să îi asigure acestuia îngrijirea, îl abandonează sau îl încredințează unor terți, statul este acela care are datoria de a apăra drepturile copilului și a-i asigura o protecție adecvată a îngrijirilor alternative, cu concursul sau prin intermediul autorităților locale competente și al organizațiilor societății civile abilitate în acest sens. Asemenea decizii, inițiative sau abordări trebuie să fie adoptate caz cu caz, numai în interesul superior al copilului, cu respectarea deplină a dreptului acestuia de a fi consultat și luarea în considerație a opiniilor acestuia, ținând cont și de capacitățile sale, de vârstă și nivel de maturizare.

Spre a se evita separarea de părinți, se recomandă luarea de măsuri pentru susținere, în funcțiile lor educative, a familiilor cu capacități

¹² Decizie adoptată de Consiliul Drepturilor Omului, în cea de a 27-a ședință a sa, la 17 iunie 2009.

limitate de diverși factori precum toxicomanie și alcoolism, discriminare etnică, conflicte armate sau ocupație străină. De asemenea, este necesară luarea în îngrijire și sub o protecție adecvată a copiilor victime ale violului și exploatării, a celor abandonți, sau care trăiesc în stradă, sunt născuți în afara căsătoriei, nu sunt însoțiți sau sunt separați de familiile lor, deplasați în interiorul țării sau refugiați, a copiilor muncitorilor migranți, ai solicitanților de azil, ai bolnavilor de HIV/SIDA sau afectați de aceste boli sau alte boli grave.

Prin *copii privați de protecția parentală* se înțelege, conform liniilor directoare (III/28 a), sub rezerva unor excepții, orice copil care nu beneficiază de protecția permanentă a cel puțin unuia dintre părinți, indiferent de motive sau împrejurări.

Copiii din această categorie care se află în afara țării de reședință obișnuite sau sunt victime ale unei situații de urgență pot fi considerați ca *neînsoțiți*, dacă nu sunt luați în îngrijire de un alt membru al familiei sau un adult care are o asemenea responsabilitate în baza legii sau a cutumei, sau *separați* dacă sunt separați de persoana care fusese însărcinată, conform legii sau cutumei, să răspundă nevoilor lor, chiar dacă sunt însoțiți de un alt membru al familiei.

Formele pe care protecția îngrijirii alternative le poate lua constau în: *angajamentul informal*, privat, atunci când copilul este luat în grijă de membri ai familiei largite, prieteni ai acesteia sau alte persoane cu titlu personal, fără ordinul sau autorizarea unei autorități administrativ-judiciare sau a unui organism acreditat; *angajamentul formal*, în situația oricărei luări în îngrijire în cadrul familial, ordonate sau autorizate de către o autoritate judiciară sau administrativă competentă sau a oricărui plasament într-o instituție, inclusiv privată, ca urmare sau nu a unor măsuri administrative sau judiciare (III 28 a) ii).

În funcție de cadrul în care se înscrie protecția se folosesc termenii: *luarea în îngrijire de către apropiați*, formală sau informală (i); *plasament familial*, la decizia unei autorități competente, într-o altă familie decât cea proprie (ii), alte forme de plasament familial sau de tip familial (iii); *plasament în instituții*, inclusiv de urgență, în refugii, centre de tranzit, pe termen lung sau scurt (iv); mod de viață independent, sub supervizare.

Fac excepție persoanele sub 18 ani private de libertate, copiii cu părinți adoptivi efectiv plasați sub protecția lor sau aranjamentele informale prin care copilul se află în mod voluntar cu membrii familiei sale sau cu prieteni în scop recreativ sau alte motive fără legătură cu incapacitatea sau reticența părinților în legătură cu asigurarea unei protecții adecvate.

Pentru a se evita recurgerea la îngrijiri alternative se indică promovarea protecției parentale și prevenirea separării familiilor, precum și facilitarea revenirii copilului în familie.

În fiecare țară, autoritățile competente au datoria de a elabora o Cartă a drepturilor copilului care beneficiază de protecția îngrijirii alternative, în termeni care să facă pe deplin inteligibile pentru copii regulile, prevederile și obiectivele, drepturile și îndatoririle ce decurg.

Copiii constituie o categorie deosebit de vulnerabilă, mai ales în condițiile crizei economice.

Chiar pe continentul european, în multe țări, un mare număr de copii suferă de sărăcie, sunt discriminați, în special cei cu dizabilități, întâmpină dificultăți în accesul la educație și sănătate, suferă violențe în familie, comunitate, la școală, continuă să fie plasați în instituții necorespunzătoare, sunt traficați și exploatați, sunt separați de familiile lor de migranți sau solicitanți de azil sau sunt chiar plasați în detenție, practică prea răspândită în legătură cu copiii aflați în conflict cu legea.

Referitor la drepturile copilului, Rezoluția Parlamentului European din 14 ianuarie 2009 asupra drepturilor fundamentale 2004-2008 (2007/2145/INI) pune accentul pe combaterea violenței, sărăciei și muncii acestora. În special sunt condamnate pedofilia, abuzul sexual, violența domestică, pedepsele corporale în școală și alte forme de abuz în instituții. Pentru identificarea acestor abuzuri grave se recomandă instituirea unor mecanisme, cu o largă publicitate, prin care copiii din statele membre să poată raporta asemenea cazuri (alin. 115).

De asemenea, se impune implementarea unor măsuri efective pentru interzicerea diverselor forme de exploatare, inclusiv prin prostituție, producție de pornografie infantilă, trafic de droguri, furturi de buzunare și cerșetorie (alin. 116).

Statele membre sunt chemate să pună capăt practicii căsătoriilor neoficiale ale minorilor, adesea de vârste fragede, considerate ca o formă de abuz sexual dăunător dezvoltării copilului și o incitare la abandon școlar.

Având în vedere că mii de copii din unele state membre sunt angajați în cele mai inadecvate forme de muncă în mediul urban și rural, devine stringent necesară aplicarea riguroasă a legislației naționale în materie, precum și organizarea campaniilor naționale de educație atât pentru părinți, cât și pentru copii. Frecventarea constantă a școlii este de natură să contribuie la prevenirea unor astfel de abuzuri și ruperea cercului vicios dintre analfabetism și sărăcie.

Întrucât aproape 20% dintre copiii din Uniunea Europeană trăiesc sub limita de sărăcie, iar cei mai vulnerabili provin din familii uniparentale sau au părinți născuți în alte țări, se impune luarea măsurilor adecvate pentru a li se asigura accesul la drepturi, inclusiv pentru susținerea familiilor lor, cu precădere a celor mai sărace, în sensul reducerii sărăciei copiilor și a familiilor lor. Totodată, Comisia este chemată să includă strategiile din aceste domenii în toate politicile de dezvoltare.

Prin Rezoluția 2007/2145 (INI), se cere o atenție deosebită pentru situația refugiaților, solicitanților de azil și a copiilor acestora, precum și a copiilor migranți fără documente, „astfel încât fiecare copil să își poată exercita pe deplin drepturile, așa cum sunt ele definite în Convenția Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului, inclusiv dreptul la nediscriminare” (alin. 99).

O atenție specială trebuie acordată minorilor neînsoțiți și celor separați de părinții lor, care ajung în Uniunea Europeană printr-o imigrare nelegală. Statele membre trebuie să le asigure acestora asistență și protecție împotriva oricăror forme de violență și exploatare, precum și asistență legală, îmbunătățirea condițiilor de primire, cazare corespunzătoare, acces la serviciile de sănătate, educație, formare, îndeosebi pentru însușirea limbii oficiale a țării gazdă, formare vocațională și integrarea deplin în sistemul educațional.

De asemenea, se subliniază că detenția administrativă a copiilor este inacceptabilă iar copiii însoțiți de familiile lor pot fi deținuți numai în condiții cu adevărat excepționale, pentru cel mai scurt timp posibil și în interesul

lor, în concordanță cu art. 3 și 37 (b) ale Convenției Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului (alin. 101).

În consecință, drepturile copilului, inclusiv protecția copiilor, constituie o arie tematică importantă a planului de activitate al Agenției drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, prin care se urmăresc o serie de obiective specifice. Între acestea, identificarea și analiza codurilor de conduită și a indicatorilor furnizorilor de servicii destinate copiilor, în special copiilor din categorii de risc, precum copii cu dizabilități, din minorități etnice, solicitanți de azil și familii de migranți separate, copii fără documente de stare civilă, identificarea și analiza acțiunilor pentru combaterea traficului cu copii și accesul egal la educație și sănătate de calitate pentru copiii din grupuri dezavantajate, în special Roma și călători.

Cu tot drumul lung, ascendent, parcurs în cei douăzeci de ani scurși de la adoptarea Convenției, în sensul îmbunătățirii protecției copiilor, „mai este încă nevoie de continuarea și concertarea acțiunii guvernamentale ca și a acțiunii organizațiilor internaționale și a societății civile pentru asigurarea respectării, protecției și promovării drepturilor omului. Aceasta presupune nu numai adaptarea legislației, ci și asigurarea exercitării pe deplin a drepturilor copiilor în viața de fiecare zi, inclusiv participarea și accesul copiilor la justiție. Aceasta – se arată în declarația comună a Consiliului Europei și a Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene – constituie un imperativ moral, social și legal”¹³.

Analiza situației actuale reliefează din nefericire perpetuarea unor grave probleme, între care malnutriția, exploatarea economică, abandonul școlar, sănătatea precară, violența ș.a. Astfel, Convenția cu privire la drepturile copilului și celelalte instrumente în materie, precum și mecanismele create în aplicarea lor se dovedesc indispensabile dar insuficiente. Omenirea se află așadar în toiul luptei pentru drepturile copilului, iar ceea ce rămâne de făcut implică un efort uriaș care trebuie continuat în mod susținut.

Irina Moroianu Zlătescu

¹³ Joint statement on the occasion of the 20th Anniversary of the Adoption of the Convention on the Rights of the Child.

DIALOG INTERCULTURAL

Încă de la înființare, în anul 2009, Asociația pentru Dialog Intercultural a avut șansa de a încheia un parteneriat cu Institutul Român pentru Drepturile Omului (IRDO), parteneriat deosebit de fructuos pentru o organizație non-guvernamentală al cărui scop este formarea tinerilor în spiritul valorilor europene, având în vedere rolul acestora de cetățeni activi în UE, prin: educație pentru drepturile omului, promovarea valorilor democrației, promovarea toleranței ca valoare democratică majoră, combaterea discriminărilor de orice gen, înțelegerea rolului diversității, comunicare interculturală prin proiectele educaționale, culturale, proiecte Youth in Action. Dintre cele mai recente activități desfășurate în cadrul acestui parteneriat amintim:

„Promovarea spiritului de toleranță” activitate metodică – științifică organizată la nivel municipal de către Asociația pentru Dialog Intercultural cu sprijinul Institutului Român pentru Drepturile Omului. La eveniment au fost invitați metodiștii și profesorii de științe socio-umane din liceele bucureștene. Cu această ocazie, reprezentanții IRDO au susținut prelegeri despre respectarea drepturilor omului și ale copilului dincolo de deosebiri etnice, religioase sau culturile de grup cărora aparțin.

Proiectul ACES „Diversity and Human Rights” pe care Colegiul Național „Octav Onicescu” l-a derulat împreună cu școala „Ady Endre” din Budapesta și Școala nr.1 din Sofia în anul școlar 2009-2010 a fost sprijinit de Institutul Român pentru Drepturile Omului, reprezentanții acestuia discutând cu elevii Colegiului Național „Octav Onicescu” despre cele mai bune metode și activități pe care pot să le dezvolte și, totodată, participând la întâlnirile de proiect care au avut loc în București alături de Asociația pentru Dialog Intercultural. De asemenea, IRDO a participat la diseminarea acestui proiect în municipiul București organizând împreună cu Asociația pentru Dialog Intercultural o întâlnire la Colegiul Național „Octav Onicescu” unde au fost invitați reprezentanți a MEC, ISMB, profesori metodiști DSU și elevi.

Comisia Națională a României pentru UNESCO, Institutul Român pentru Drepturile Omului și Asociația pentru Dialog Intercultural au organizat celebrarea „Zilei Internaționale a Diversității Culturale”, eveniment care a avut loc la Colegiul Național „Vlaicu Vodă” Curtea

de Argeș. Au participat elevi din mai multe licee bucureștene atât din rândul minorităților cât și majoritari. Reprezentanții Comisiei Naționale a României pentru UNESCO și Institutului Român pentru Drepturile Omului au vorbit despre importanța evenimentului, iar Asociația pentru Dialog Intercultural a organizat un spectacol în care fiecare grup minoritar și-a prezentat dansuri și cântece specifice. Celebrarea „Zilei Internaționale a Diversității Culturale” la Curtea de Argeș a devenit o tradiție pentru organizatori, astfel, în anul următor

Implicarea Institutului Român pentru Drepturile Omului s-a remarcat și în proiectul „See It Through My Eyes”, proiect ACES implementat de către Colegiul Național „Octav Onicescu” în parteneriat cu școli din Albania și Macedonia și focusat pe rezolvarea conflictelor. La întâlnirea de proiect care a avut loc la București și unde au participat: Excelența sa ambasadorul Macedoniei, inspectori și reprezentanți ai comunității locale, reprezentanții IRDO, alături de Asociația pentru Dialog Intercultural, au organizat o dezbatere privind drepturile copilului, urmată de o expoziție de pictură.

„Mărțișorul Toleranței” reprezintă o altă inițiativă a Asociației pentru Dialog Intercultural în colaborare cu Institutul Român pentru Drepturile Omului. Evenimentul, desfășurat în perioada 2011 - 2012, a avut ca obiectiv promovarea toleranței și a respectului pentru diversitatea culturală și s-a desfășurat în sala mare a Centrului Cultural al Ministerului Administrației și Internelor. Grupul țintă l-a constituit tinerii din 10 licee bucureștene care se identifică prin etnie, preferință muzicală (rock, rap, house etc.), sportivă sau orice altă Activitatea a fost interactivă, reprezentanții Institutului Român pentru Drepturile Omului, Asociației pentru Dialog Intercultural și ai Comisiei Naționale a României pentru UNESCO au dialogat cu tinerii, fiecare grup a transmis un mesaj printr-o statuie de grup și un poster și a prezentat un cântec sau dans specific grupului lor, iar la final s-a împletit un fir de mărțișor ca legământ de toleranță și respect pentru diversitate.

Este de remarcat proiectul social de incluziune a elevilor Rromi, realizat de Institutul Român pentru Drepturile Omului și Asociația pentru Dialog Intercultural. Astfel, organizatorii au ținut workshop-uri cu elevii rromi din

Colegiul Național „Octav Onicescu”, dar și cu colegii lor majoritari, având ca scop - oferirea de exemple pozitive de rromi cu reușită profesională și socială, sprijinirea unor contacte directe între elevii rromi și colegii lor majoritari care să pună elevii rromi în situația de a experimenta atitudini pozitive ale celorlalți, depășirea stereotipurilor și prejudecăților vehiculate la nivelul societății prin cunoașterea politicilor de Acțiune pozitivă promovate de Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, Comisia Națională a României pentru UNESCO, Institutul Român pentru Drepturile Omului. Partea finală a proiectului a constituit-o organizarea unui festival - „Acțiune Afirmativă/Un loc sub soare” la Palatul Copiilor din București. Reprezentanți ai Ministerului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului, Comisiei Naționale a României pentru UNESCO, Fundației Pestalozzi, Institutului Român pentru Drepturile Omului, Asociației pentru Dialog Intercultural, Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării au purtat discuții interactive cu elevi rromi din 10 licee bucureștene, intercalate cu dansuri și cântece din cultura rromani.

Cu ocazia celebrării „Zilei internaționale a limbii materne”, Comisiei Naționale a României pentru UNESCO, Institutul Român pentru Drepturile Omului și Asociația pentru Dialog Intercultural au organizat evenimentul „Limba mea este umanitatea” în stația de metrou Unirea 1. Au participat elevi din mai multe licee bucureștene care au purtat pancarde, au dat scrisori trecătorilor prin care îi îndemneau la respect față de toate culturile.

Un alt proiect implementat de Asociația pentru Dialog Intercultural în care contribuția Institutului Român pentru Drepturile Omului este deosebit de importantă îl constituie proiectul “Dare to Be Yourself”, proiect TIA finanțat de Uniunea Europeană. Proiectul își propune demontarea unor stereotipuri și prejudecăți privind comunitatea LGBT, prin creșterea nivelului de cunoștințe cu privire la orientarea sexuală, identitatea de gen, în cadrul unor ateliere bazate pe mijloacele educației non-formale în rândul tinerilor studenți, cu vârste cuprinse între 19-30 de ani din 5 centre universitare din țară. Institutul Român pentru Drepturile Omului a instruit coordonatorii workshop-urilor pentru a-i pune la curent cu legislația din România privind drepturile persoanelor din comunitatea LGBT și a le deschide noi perspective asupra modului în care membrii comunității LGBT se pot implica în

activismul pentru drepturile LGBT, ca drepturi ale omului. De asemenea, la sediul IRDO a avut loc o masa rotundă la care au fost invitați coordonatorul proiectului și persoane din staff-ul proiectului pe tema drepturilor persoanelor LGBT în România și în lume, cu scopul de a le deschide o perspectivă largă în materie de legi și drepturi privitoare la acest subiect, perspectivă necesară discuțiilor pe această temă care pot apărea în timpul workshop-urilor. Totodată, Institutul Român pentru Drepturile Omului a fost sprijinit de Asociația pentru Dialog Intercultural pentru a realiza workshop-urile la facultățile din București.

Tot cu ocazia acestui proiect s-a scris și pus în scena o piesă de teatru, „Case în Flăcări”, ce prezintă publicului experiențele de viață ale persoanelor LGBT care trăiesc într-un mediu ostil. Această piesă a fost jucată cu ocazia celebrării Zilei Dascălului la „Clubul Înțelepților” din București. La festivitate au participat alături de profesori, psihologi, elevi și studenți reprezentanți ai Comisiei Naționale a României pentru UNESCO, Institutului Român pentru Drepturile Omului, Casei Corpului Didactic București, Inspectoratului Școlar al Municipiului București. Piesa fiind interactivă oaspeții și partenerii Asociației pentru Dialog Intercultural au dialogat și dezbătut probleme de interes comun: cum să combatem discriminarea, cum să diminuăm presiunea limitativă a celor din jur, cum să promovăm toleranța? S-au căutat soluții, s-au propus schimbări comportamentale și atitudinale începând cu propria persoană.

Datorită faptului că piesa de teatru este de impact, că răscolește conștiința și determină publicul să caute soluții privind promovarea toleranței și acceptarea diversității, Institutul Român pentru Drepturile Omului a propus jucarea ei pe 20 noiembrie 2012 la Centrul de Cultură „Nicolae Bălcescu” cu ocazia celebrării Zilei Internaționale a Toleranței și Zilei Internaționale a Copilului. În parteneriat cu Asociația pentru Dialog Intercultural, Institutul Român pentru Drepturile Omului va organiza, alături de Comisia Națională a României pentru UNESCO, acest eveniment făcând educație pentru drepturile omului prin mijloace ale educației non-formale.

Tania Nicolau*

* Prof., Colegiul Național „Octav Onicescu”, președinte – Asociația pentru Dialog Intercultural

NOTE, CRONICI, RECENZII

Nicolae Voiculescu, *Dreptul muncii european*, Editura Perfect, București, 2011

Lucrarea de față reprezintă un demers științific deosebit de important în domeniul dreptului muncii. Autorul considerând că abordarea socială este o condiție indispensabilă a succesului ideii europene prezentând în această lucrare caracteristicile normelor europene în domeniul muncii și securității sociale aducându-și astfel contribuția la creșterea gradului de eficiență și profesionalism al acțiunii partenerilor sociali autohtoni.

Dreptul muncii este un ansamblu de dispoziții prin care se definesc drepturile și obligațiile lucrătorilor și angajatorilor la locul de muncă. Încă de la crearea primelor comunități la nivel european s-au făcut eforturi pentru a se sigura un nivel ridicat de ocupare a forței de muncă și de protecție socială, condiții de trai mai bune și o coeziune economică și socială.

Lucrarea „Dreptul Muncii European” a fost realizată ca și ghid pentru partenerii sociali, în cadrul Programului Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane POSDRU și este structurată în șapte capitole care cuprind aspecte privind libertatea de mișcare a persoanelor în

Uniunea Europeană, care privește și mobilitatea forței de muncă în Uniune, tratamentul egal și nediscriminatoriu pe piața forței de muncă, securitatea și sănătatea la locul de muncă, securitatea socială a lucrătorilor, relațiile profesionale între parteneri sociali, recunoașterea calificărilor profesionale. De asemenea, autorul prezintă conceptul de model social european și care sunt evoluțiile recente pe piața muncii și politicile privind ocuparea forței de muncă în Uniunea Europeană.

Cunoașterea reglementărilor în domeniul relațiilor de muncă elaborate la nivel european este necesară pentru interpretarea și aplicarea corectă a acestora în România în contextul alinierii legislației țării noastre la cea a Uniunii Europene.

Apreciem acest demers științific ca fiind extrem de util atât pentru practicienii din domeniul dreptului muncii dar și pentru avocați, judecători, funcționari publici, cadre didactice și cercetători.

Adrian Bulgaru

Ioan V. Maxim, *Legislația Internațională și Autonomia Teritorială*, în vol. „Quo vadis, Romania? Un punct de vedere”, Editura Junimea, Iași, 2011

Pornind de la ideea că statul aparține tuturor cetățenilor săi – atât majorității populației cât și minorităților, iar acestea din urmă nu pot fi considerate niște enclave excluse de sub suveranitatea statului și nu pot fi privite drept instrumente care acționează împotriva ordinii judiciare și politice a statului, sau împotriva integrității și securității teritoriale. Studiul de față, realizat de dr. Ioan V. Maxim, are ca obiectiv urmărirea conținutului

reglementărilor universale și europene privind autonomia teritorială¹.

În opinia autorului, având în vedere faptul că problemele referitoare la minorități au stârnit mereu dispute și controverse, este nevoie

¹ Toate opiniile conținute în acest studiu au fost exprimate în mod public în cadrul Simpozionului de la Lausanne (Elveția), 25-27 aprilie 1996, și nu au fost modificate sau reformulate în niciun fel. (*Autonomies locales, intégrité territoriale et protection des minorités*, IRDO Library, A/39 e-ALMP, 1996).

de discernământ și de responsabilitate sporită pentru a aborda aceste probleme în mod constructiv și realist, pentru că în caz contrar, putem risca să repetăm greșelile dureroase ale trecutului.

În zilele noastre conceptul de „națiune” are, în Europa de vest, un înțeles diferit de cel pe care îl avea înainte de război, iar factorul civic – ca motor al dinamicii identității naționale – a devenit condiție supremă în încercarea de a surmonta dificultățile tensiunilor inter-comunitare.

Cu referire la România, autorul consideră că practic nu există conflicte între populația majoritară și minorități, iar reprezentanții minorităților activează în toate sectoarele societății pe plan social, cultural și religios.

Remarcăm evidențierea în lucrare a ideii că drepturile minorităților fac parte din sfera drepturilor fundamentale ale omului și trebuie exercitate în aceleași condiții.

Apreciem prezentarea reglementărilor internaționale și regionale din domeniu, precum și a practicilor din relațiile altor state care au minorități pe teritoriul lor. Cităm cu titlu de exemplu: Convenția Cadru a Minorităților Naționale adoptată de Consiliul European în 1994, postulează în primul său articol, că protecția minorităților naționale - a drepturilor și libertăților persoanelor aparținând unor minorități - face parte din protejarea drepturilor omului. Toate celelalte instrumente internaționale în domeniu se bazează pe această abordare și pe această viziune.

Autorul subliniază că principiile de bază ale garantării acestor drepturi sunt în toate cazurile egalitatea și nediscriminarea. Dar reafirmarea acestor principii nu pune sub semnul îndoielii acțiunea pozitivă pe care statul trebuie să o întreprindă atunci când este necesar, pentru a rezolva problemele specifice ale minorităților.

În lucrare se arată că în ceea ce privește statele suverane și independente, dreptul internațional nu oferă prevederi și norme în acest sens. Prin decizia autorității competente a unui stat, i se poate garanta populației unei anumite regiuni dreptul la auto-guvernare și la

gestionarea afacerilor publice. Autonomia insulelor Aaland (Finlanda) se bazează pe legea finlandeză din 1922, în timp ce autonomia provinciei Trentino-Alto Adige din Italia se bazează pe o lege din 1948.

Autonomiile teritoriale din zilele noastre sunt puține la număr și se bazează în general pe criterii etnice sau lingvistice. Autorul remarcă opinia lui G. Maliverni, aceste autonomii pot fi permanente sau temporare: statutul autonomiei nu este intangibil și poate fi modificat. Autonomia poate fi acordată, restricționată sau revocată, în funcție de felul în care evoluează, de riscurile pe care le prezintă pentru suveranitatea statului, pentru integritatea și securitatea acestuia, de felul în care este tratată populația locală și de situația generală a drepturilor omului în țara respectivă.

Este de precizat faptul că statele nu pot fi obligate să urmeze un anumit model, să instituie o anumită formă de organizare internă, descentralizare, autonomie, statute sau structuri speciale în favoarea anumitor categorii de populație.

Rolul major al ONU, în conformitate cu Carta Națiunilor Unite este cel de menținere a păcii și securității, precum și de respectare a integrității teritoriale a statelor membre. Autonomia anumitor teritorii nu a fost și nu este în prezent un obiectiv al O.N.U., în reglementările organizației sau în cadrul activităților sale. O.N.U. poate interveni doar când este încălcată o autonomie recunoscută în mod legal și când încălcările respective reprezintă o amenințare gravă la pacea și securitatea internațională, sub aspectul unei violări repetate a drepturilor omului. Acest tip de situații, în conformitate cu capitolul VII din Carta O.N.U., sunt sub incidența autorității Consiliului de Securitate al O.N.U. Dar până în prezent nu au existat cazuri de autonomie teritorială care să fie negociate în cadrul său cu participarea O.N.U.

În lucrare se arată că, din punct de vedere european, se poate observa absența unor norme juridice cu privire la autonomie. Există propuneri în acest sens, dar niciuna nu a depășit până acum faza de proiect (de exemplu cu privire la Articolul 11 al Protocolului Adițional

la Convenția Europeană, statele membre ale Consiliului Europei au avut o atitudine foarte rezervată).

Autorul arată că în cadrul Conferinței Europene pe probleme de Securitate și Cooperare (E.C.S.C.) au existat propuneri ca statele să fie atenționate să ia în considerare situația minorităților naționale atunci când își stabilesc organizarea administrativă, garantând minorităților forme adecvate de administrație locală sau autonomă. Dar aceste propuneri nu au avut ecou pentru că statele participante au refuzat să considere autonomia o formă de organizare teritorial administrativă.

Autorul precizează că în Carta Europeană a Autonomiei Locale, semnată pe 15 octombrie 1985, nu sunt menționate minoritățile, prevederile sale referindu-se doar la comunitățile locale. Potrivit Cartei Europene, autonomia locală reprezintă dreptul și capacitatea comunităților locale să reglementeze în conformitate cu legea, un segment important al afacerilor publice, să își asume responsabilitatea acestor reglementări în așa fel încât toată populația din zona respectivă să beneficieze de ele.

Totodată, autorul precizează că Convenția Cadru pentru Protejarea Minorităților Naționale, semnată de către Consiliul Europei la 1 februarie 1995, se face referire la protecția minorităților naționale și garantează dreptul popoarelor care aparțin unor minorități. Dar Convenția păstrează distanța față de problema autonomiei teritoriale și de fapt nu face nicio referire la aceasta. Convenția nu face nicio referire la felul în care un stat alege să se organizeze din punct de vedere teritorial și administrativ. În acest sens se limitează doar la garantarea participării efective în afacerile publice pentru minorități. Pe aceeași idee, Consiliul Europei a adoptat Convenția Cadru a Cooperării Transfrontaliere, potrivit căreia, statele sunt de acord să faciliteze și să promoveze cooperarea transfrontalieră între comunități și autoritățile teritoriale ale altor state participante la Convenție, în conformitate cu prevederile constituționale ale fiecărui stat.

Potrivit Protocolului Adițional la Convenție, așa cum arată autorul, se pot înființa

organisme de cooperare transfrontalieră. Datorită lipsei unor norme juridice pe această problemă, reprezentanții unor minorități invocă deseori ca bază juridică pentru revendicările lor referitoare la autonomie, Recomandarea Nr. 1201/1993 a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei, prin care se cere Comitetului de Miniștri să adopte un Protocol Adițional la Convenția Europeană a Drepturilor Omului privind minoritățile naționale, protocol care să stipuleze că în regiunile în care aceste minorități sunt majoritare ”persoanele care aparțin unei minorități naționale au dreptul la o administrație locală autonomă, sau la un statut special(...).” Dar de fapt această recomandare nu se adresează statelor membre ale Consiliului Europei, ci Comitetului Ministerial al Consiliului. Fiind doar o recomandare, sigur că nu are calitatea de normă judiciară pentru statele membre.

În lucrare se precizează că Declarația de la Viena din 1993, reafirmă prin Articolul 22, dreptul popoarelor la auto-determinare, dar potrivit principiului integrității teritoriale și a unității politice a statelor, orice act de separare sau secesiune este exclus. Obiectivul auto-determinării pentru poporul unui stat suveran și independent este libertatea și democrația pentru întreaga populație, inclusiv pentru minorități.

Autorul, membru al Sub-comisiei O.N.U. pentru Drepturile Omului în perioada 1988-2000, apreciază că drepturile omului, la fel ca și drepturile minorităților, sunt strâns legate de conceptul democrației. Statul trebuie să aparțină tuturor cetățenilor săi – majorității și minorităților deopotrivă. Minoritățile nu pot fi niște enclave excluse de la suveranitatea statului, ele nu pot fi instrumente care să acționeze împotriva ordinii juridice și politice a unui stat, sau împotriva securității și integrității teritoriale a acestuia. Toate statele trebuie să respecte relația dintre minorități și statul de rezidență și trebuie să se abțină de la acțiuni de exploatare a minorităților în mod subversiv, de la acțiuni de destabilizare pentru atingerea unor scopuri în interes propriu.

Așa cum se arată în lucrare în conformitate cu Declarația O.N.U., minoritățile au dreptul la autonomie și auto-guvernare pe

probleme locale și interne legate de cultură, religie, educație, informare, muncă, locuință, securitate socială, activitate economică, fond funciar, imobiliare și mediu etc. Minoritățile au dreptul de a decide asupra structurii bugetului instituțiilor lor. Dar, așa cum subliniază A. Eide, toate acestea sunt departe de ideea anumitor grupări care se bazează pe prevederile Declarației O.N.U., revendicând dreptul de a se separa de statul în care trăiesc. Dreptul acestora la auto-determinare trebuie înțeles ca un drept de a-și menține caracteristicile și specificul lor în dezvoltarea politică, economică și culturală a țării de rezidență.

Autorul subliniază că respectul pentru drepturile și libertățile tuturor cetățenilor trebuie să fie în conformitate cu toate reglementările naționale și internaționale în domeniu. Desconsiderarea cerințelor fundamentale de

respectare a statului de rezidență poate avea consecințe grave asupra oportunității unei minorități de a menține statutul de autonomie. Fiecare stat trebuie să acționeze în așa fel încât societatea pe care o ocrotește să fie atractivă pentru cetățenii săi. Pentru aceasta statul trebuie să ofere cadrul necesar pentru dezvoltarea întregii populații, inclusiv a minorităților. Aceasta este o cerință de interes național, dar care ține și de responsabilitatea internațională.

Este interesantă concluzia la care ajunge dr. Ioan V. Maxim și anume că nu există modele universale sau regionale de autonomie. Formele pe care le poate lua autonomia depind de factori interni, de legislația statului respectiv, de nivelul de dezvoltare al acestuia, de condițiile locale, de resurse etc.

Daniela Albu

**Emil Bălan, Gabriela Varia, Cristi Iftene, Dragoș Troanță, Marius Văcărelu,
Dreptul la o bună administrare și impactul său asupra procedurilor
administrației publice,
Editura Comunicare.ro, București, 2010**

Un important domeniu de cercetare în sfera dreptului public îl constituie modalitatea de acțiune a administrației publice în relația sa cu subiectele de drept.

Legalitatea este un principiu fundamental al sistemului juridic, politic și administrativ, care presupune conformarea tuturor subiectelor de drept cu norma juridică, în vederea realizării echilibrului social. În acest context, trebuie învederată legătura legalității cu morala, astfel încât cele două concură la instaurarea unei armonii în sistemul social.

În cadrul acestor norme juridice, dreptul la o bună administrare reprezintă, prin conținutul său, o exemplificare a acestei paradigme. Studiul acestei importante secțiuni a dreptului public a fost întreprins, în ultimii ani, cu rezultate pozitive, de către o echipă de cercetători ai Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative, conduse de prof. univ. dr.

Emil Bălan, reputat specialist al dreptului public.

În contextul în care administrația publică reprezintă una dintre cele mai importante noțiuni folosite în limbajul politico-juridic contemporan, în jurul căreia gravitează mai multe aspecte ale discursului public, acest volum vine să clarifice o serie de aspecte privitoare la principiile ale administrației publice întâlnite la nivelul Uniunii Europene, legătura dintre buna administrare și Carta Drepturilor Fundamentale ale Uniunii Europene, protecția principiilor unei bune guvernări de către Ombudsmanul European precum și buna administrare în România.

Echipa de cercetare – prof. univ. dr. Emil Bălan, Gabriela Varia, Cristi Iftene, Dragoș Troanță, Marius Văcărelu – a realizat un număr important de studii asupra problematicii dreptului la o bună administrare, printre care

dorim să amintim câteva dintre volumele publicate: *Dreptul administrativ contemporan: spre o concepție unitară în doctrina și în practica românească* (2008), *Studiu asupra dimensiunii globale a buneii administrări și influențele administrației post-moderne* (2009), *Dreptul la o bună administrare: între dezbaterile doctrinară și consacarea normativă* (2010) etc.

O lucrare de sinteză a constituit-o *Dreptul la o bună administrare și impactul său asupra procedurilor administrației publice*, publicată la finalul anului 2010. Ea a fost urmată și de alte lucrări dedicate problematicii buneii administrări, atât sub aspectul său particular, cât și al relației acestuia cu alte norme ale dreptului public.

Lucrarea este structurată pe șapte capitole, pe parcursul cărora se urmărește atât stabilirea unor principii de bună guvernare la nivelul Uniunii Europene, cât și instrumentele puse la dispoziție pentru protecția și aplicarea eficientă a acestora.

Primul capitol – *Administrația publică și puterea procedurilor* este o delimitare conceptuală a noțiunilor de administrație publică, prin comparația cu administrația privată, precum și a noțiunii de birocrație, care, trecând peste sensul peiorativ căpătat recent, este un cumul de activități și proceduri administrative care stau la baza unei organizații de stat.

Cel de al doilea capitol – *Noțiuni, concepte, convenții și teorii privind administrația la nivelul Uniunii Europene* aduce în prim plan spațiul administrativ european ca o parte integrantă a spațiului public european. Acest concept, dezvoltat odată cu apariția programului Sigma, cuprinde pe de o parte administrațiile publice ale statelor membre care converg, prin procesul de europeanizare, către o serie de principii și practici comune, iar pe de altă parte administrația Uniunii Europene.

Capitolul următor, *Principii ale administrației publice formulate la nivelul Uniunii Europene*, este o amplă analiză a principiilor care determină buna administrare la nivelul Uniunii Europene.

A fost relevat rolul deosebit de important pe care îl are Curtea de Justiție a Uniunii Europene (denumirea actuală), care, prin jurisprudența sa, a stabilit următoarele principii: tratamentul imparțial și echitabil, termenul rezonabil pentru îndeplinirea anumitor proceduri, dreptul de a fi ascultat, dreptul de acces al fiecărei persoane la dosarul propriu, obligația administrației de a motiva deciziile luate pentru a evita abuzul de putere.

Studiile îndelungate asupra acestor principii au determinat împărțirea acestora în următoarele patru grupe: încredere și predictibilitate, deschidere și transparență, responsabilitate, eficiență și eficacitate.

Dreptul la o bună administrare și Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene este titlul celui de-al patrulea capitol care prezintă rolul jucat de acest document în dezvoltarea conceptului de bună administrare.

Nașterea și evoluția unor principii care, prin aplicare, asigură o bună administrare atrage după sine și necesitatea corectei aplicări a acestora.

Pentru a evita situațiile în care aceste principii nu sunt aplicate la nivelul administrațiilor instituția Ombudsmanului European vine să protejeze drepturile cetățenilor europeni, inclusiv dreptul la o bună administrare.

Astfel, în capitolul *Importanța instituției Ombudsmanului în afirmarea principiilor administrației publice* este reliefată activitatea desfășurată de către această instituție precum și rezultatele înregistrate, cum ar fi crearea Codului buneii conduite administrative.

Capitolul *Buna administrare în România* este un studiu de caz detaliat al României privitor la buna administrare, instrumente de protecție a dreptului la o bună administrare, principiile aplicate în România în ceea ce privește buna administrare, o analiză a conduitei cetățenilor, dar și exemple de instituții care dau dovadă de eficiență în aplicarea acestor principii.

Lucrarea se încheie cu o analiză asupra procesului de codificare a normelor și procedurilor ce țin de administrația publică în România, subliniindu-se, încă o dată,

necesitatea adoptării și implementării unui cod de procedură administrativă.

Recomandăm această pentru practicieni, doctrinari și studenți, în vederea consolidării cunoștințelor asupra unui importante dimensiuni

a dreptului public și, implicit, a drepturilor omului.

Mihaela Scarlat

S'cool Agenda 2012-2013 (versiunea în limba română)

Descoperirea, cunoașterea și însușirea valorilor europene și a noțiunilor privind drepturile omului reprezintă un element esențial în dezvoltarea și integrarea în societate a copiilor și tinerilor.

În acest sens, putem spune că un rol important în atingerea acestor obiective îl are și S'cool Agenda, ajunsă la cea de-a cincea ediție. Publicația, lansată de Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (F.R.A.), Reprezentanța Comisiei Europene în România și Institutul Român Pentru Drepturile Omului (I.R.D.O.), are ca scop sensibilizarea elevilor cu vârste între 12 și 18 ani cu privire la drepturile fundamentale.

Agenda, realizată într-un format atractiv și ușor de utilizat, face cunoscut elevilor, pe parcursul unui an școlar, concepte și valori, precum nediscriminarea, dreptul la un mediu sănătos, egalitatea între femei și bărbați și cetățenia europeană, subliniind zilele internaționale cheie din calendarul drepturilor fundamentale, cu date și informații de interes.

Pentru tinerii care urmează să își exercite pentru prima dată dreptul de vot, dar și pentru ceilalți, este prezentată importanța și semnificația

acestui drept cu referire la prevederile din Constituția României. De asemenea, sunt dezbătute teme de interes privind protecția copiilor și a tinerilor și protecția datelor în mediul on line.

În plus, ordinea de zi conține informații utile cu privire la drepturile fundamentale, cum ar fi: definirea lor, relatări despre drepturile fundamentale din viața unor persoane din UE, sfaturi privind promovarea și protejarea drepturilor omului, un test pentru verificarea „temperaturii” respectării drepturilor omului în școala ta, un chestionar pentru testarea cunoștințelor tale privind drepturile fundamentale, sugestii despre cum poți contribui la lupta împotriva discriminării, întrebări la care poți reflecta și pe care le poți discuta cu prietenii, link-uri către programe pentru tineri în care te poți implica, informații utile despre activitatea U.E. și a organizațiilor internaționale, zile internaționale de comemorare a diverselor evenimente privind drepturile omului și multe altele.

Olivia Florescu